

БЕОГРАДСКЕ ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ

ЗВАНИЧНИ ЛИСТ ОПШТИНЕ БЕОГРАДСКЕ

Год. XVI.

НЕДЕЉА 14. ЈУНА 1898.

Број 24.

ИЗЛАЗЕ НЕДЕЉНО ЈЕДАН-ПУТ

ПРЕПЛАТУ ВАЉА СЛАТИ УПУТНИЦОМ НА ОПШТИНСКИ СУД
А СВЕ КОРЕСПОНДЕНЦИЈЕ НА УРЕДНИКА.

ЦЕНА:

За Србију на годину . . . . . 6 динара
на пола године . . . . . 3 „
За стране земље на годину . . . . . 9 „

РУКОПИСИ НЕ ВРАЋАЈУ СЕ.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА НЕ ПРИМАЈУ СЕ.

ГРАЂАНСТВУ БЕОГРАДСКОМ

Његово Величанство Краљ,
на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, на основу члана 75 и 76 Устава и члана 80 изборног закона скупштинског, благоволео је Указом од 8. Јуна о. г. решити:

Редовна Народна Скупштина за 1897. годину сазива се у Нишу на дан седамнаестог Јуна 1898. год.

О овоме се извештава грађанство ради знања.

Од суда општине београдске, 9. Јуна 1898. год. АБр. 3860 у Београду.

РАД ОДБОРА ОПШТИНСКОГ

ВАНРЕДНИ САСТАНАК
држан 11. Марта 1898. год.
(по стенографским белешкама)

Председавао председник г. Н. Д. Стевановић, присуствовали чланови суда г.г. Бран. Ј. Рајић и Јов. Антонијевић, од одборника били: г.г. Голуб С. Јањић, Стеван Миљковић, Р. Драговић, Свет. Ј. Гвоздић, Ђ. Пантелић, Трајко Стојковић, Стеван Максимовић М. О. Петровић, Др. Леко Марко С. Петровић, Глиша Стојановић, Милан Капетановић, Гаврило Бркић, Коста Др. Ризић, Евг. М. Чоловић, М. Савчић, Коста Д. Главинић, Др. Лазаревић, Д. М. Ђорђевић, Милан Арсенијевић, Милут. Ј. Марковић, Ђ. Р. Одавић, Васа Николић, Стев. Ивковић, Коста М. Бурић, Влад. Чортановић, Ј. М. Јанковић, Љуб. Живковић, Ђ. Димитријевић, Дим. Гавриловић, Дамјан Стојковић, Михајло Ђ. Илић, Др. Л. Пачу, Н. И. Стаменковић Младен П. Тодоровић, Д. Ђирковић, Милов. Миленковић, Коста П. Михајловић, Др. Ст. ван Марковић, Тод. Ј. Михајловић, К. Н. Лазаревић,

Бележио секретар г. Урош Кузмановић.

Почетак у 5^{1/2} часова по подне.

К. Главинић (продужење). — Да би и овом приликом показао како су извесни ранији одбори при решавању питања о грађењу водовода, канализације и осталих великих општ. установа, водили рачуна о раду и мишљењима њихових претходника, сматрам за дужност да вам изнесем само још два примера.

У времену кад је председник београдске општине био Др. Владан, тадашњи одбор општински изабрао је једну комисију из г.г. Др. Владана, пок. Антуле и Ј. пок. Крسمановића и ставио јој је у задатак да пропутује по већим варошима европским те да на лицу места проштудирају водове, канализације итд. И та комисија пошто је провела извесно време у Лондону,

Паризу, Берлину, Франкфурту, Данцигу и другим варошима поднела је одбору општинском о свему ономе, што је тамо видела и чула опширан извештај. Сем осталих ствари, она у томе извештају говорећи о водоводима, каже и ово:

„Из историје разних водовода у Европи које смо имали прилику да видимо, изгледа као да је у општ. управама дотичних вароши владала претпоставка да подземна вода није тако добра за пиће као изворска те с тога су многе, немајући довољно добре изворске воде у близини, ишле страховито далеко, само да ухвате изворску воду, сатирући милионе и милионе, само да ту воду доведу до вароши; .....„данас онај коме да се многе вароши које су тако далеко ишле да добију изворску воду, у велико кају што су на то страшиле толике милионе, а у Франкфурту нам стари Фарентрап са свим отворено рече: „Када би Франкфурт имао данас да гради своје водове, зацело не би ишао ишако далеко, само за љубав извора“.

А говорећи о канализацији, а нарочито по системи спирања, вели ово:

„Овај је систем најрасприетрашенији. Ми смо га нашли свуда на нашем путу и у Енглеској и у Француској и у Белгији и у Немачкој.

А говорећи о канализацији Данцига, наводи комисија како цела каналска мрежа његова има 43 километра и 615 метара и како је цео посао свршен за 2^{1/2} године, а стао је 2,510.000 динара.

И на послетку, на једноме месту у своме извештају та комисија вели и ово:

.....„Међутим с друге стране дат нам је пријатељски савет, да израду пројекта не поверавамо само предузимачима, јер и најбољи међу њима не могу да пројекте раде без икаквих обзира на извршење за које мисле конкурисати“.

Ако сад упоредите рад оне наше општинске управе, која је озбиљно приступила и извођењу великих општ. послова, уверићете се да је она водила рачуна и о ономе, што је поменута комисија у своме извештају изнела и о свему ономе о чему се мора водити рачун код тих великих послова, а исто тако уверићете се, да је извођење тих великих општ. послова упућено било својим правилним током.

Усвајањем пак поднесене понуде, са свим би се напустили и једном већ утврђени правац у извођењу великих општ. послова и система канализације.

Господо, држим да оно што сам у моме говору изнео, може у главном бити довољно да вам објасни, за што ја са осталим друговима из мањине, саветујем одбор да не прими оваку понуду. Ја не видим господо, никакву оправдану потребу да се општина ставља под туторство са 53 год, и да у свјим приходима има ортака. Сем тога, у самој овој понуди има толико замршених и неразумљивих тачака да треба сваку на по се нарочито објашњавати. С моје пак стране имам на завршетку да изјавим: да апсолутно никада нећу пристати на оваку понуду и молећи г.г. одборнике, да је ни они не приме, гласају одлучно против ње.

То је што сам имао да кажем.

Бранимир Рајић, члан општ. суда. — Господо, нисам био у седници одборској држаној 17. Јануара ове године, кад је била одређена комисија из самог одбора, да проучи ову понуду г.г. Косу и Мариновића. Да сам онда био, ја би био тако слободан, да скренем најљу г. г.

члановима комисије, да буду добри те да потраже све податке и радове о свему ономе што је до сада општина покушавала да ради на извршењу тих послова.

Господо, којима је било стављено у дужност да проуче ову понуду, морало је бити познато да постоји уговор између београдске општине и г.г. Ландлеја и Чокеа. Даље, морала им је бити позната одлука збора београдских грађана којом је решено, на који начин има да се изврше ови велики радови. За тим, морао им је бити познат и закон о варошкој трошарини у Београду.

Ја сам господо, читајући како понуду Косу и Мариновића, тако и извештај већине и мањине комисијске, очекивао да се претходно ова питања рашчисте. У осталом, г. Љуба Живковић је јуче у своме говору, врло лепо ова питања третирао и дошао до са свим правилног закључка, да је требало најпре са овим питањима бити на чисто, па тек онда решавати о овој понуди. Јер господо, претпоставимо да г.г. Ландлеј и Чоке неће да траже извршење уговора; претпоставимо даље, да је расположење грађана београдских промењено; и претпоставимо на послетку, даји закон о трошарини не би сметао свему овоме, настаје сада једно најважније питање — питање о самом систему канализације. —

Господо одборници, — није овде у питању само трошак, који би Општина београдска утрошила ако би се усвојила понуда Косу-а и Мариновића; питање је овде: да ли би тај т. зв. „Шонов“ систем тако функционисао да би могао да задовољи потребе грађана београдских? Лепо је поменуо г. Пачу, да ту ствар треба изнети на решење пред наше признате установе, стручне за решавање тих питања, а то је пред Грађански и Санитетски Савет, где ће се чути мишљење наших стручњака, техничара и хигијеничара, па тек кад би они казали да ће тај Шонов систем задовољити потребе наших грађана, онда бисмо могли решавати о самој понуди.

Господо, нека је с моје стране свако поштовање г. Мариновићу; али ја мислим кад и један приватан човек ради какво предузеће, он хоће да зна с киме ће да ради? Дакле и ја сам за то, да се претходно зна техничка способност г.г. Косу и Мариновића, па после да знамо, ко иза њихових леђа стоји, да ли је каква јака финансијска група? Јер то не може бити довољно за мене, што се каже да је он Србин и да не може бити бојазни да би он штогод урадио против Општине, као што би то могао какав странац да уради.

Господо, г. Мариновић истина је Србин; али има и Срба свакојакних. Има и овде међу нама потомака славних јунака, који су за ову земљу крв своју лили, па ипак не можемо да верујемо тако на голу реч. Тако и овде: треба прво добро да се уверимо о финансијској и техничкој способности г.г. Косу и Мариновића, па тек онда да решавамо о њиховој понуди. У колико се сећам, у седници одборској држаној 9. Марта о. г. одборник г. Капетановић је рекао, да овај Шонов систем неће бити употребљен у целој вароши; међутим ја из ове понуде, а тако и из извештаја већине и мањине комисијске видим, да ће бити употребљен тај систем. О финансијској страни ове понуде, довољно су објаснила господо, која су стручна у тим питањима. Ја сам истина слушао финансију на Великој Школи,

али сам слушао само теорију, а господа која су дала мишљење о овој понуди с финансијске стране, стручњаци су, како у теорији, тако и са практичног искуства. И ја господо, поштујем мишљење г. Вујића, који је оценио с финансијске стране ову понуду као добру; који вели: „Под наравном претпоставком да ће цене реално погођене а радови солидно и на уговорено време израђени бити, као и да ће експлоатација савесно и економно вршити“.

Господа Косу и Мариновић у чл. 5 своје понуде кажу: „Општина београдска као заинтересована у експлоатацији свију ових предузећа имаће право да буде представљена у управ. одбору са бројем $\frac{3}{7}$ чланова, који буду састављали тај одбор“.

А г. г. из већине комисијске акцентирајући ово кажу да је то с тога, што „акције овога друштва не би биле примљене од страних капиталиста, ако му на челу не би стајао председник, којег би име било страном свету познато и т. д.“.

Па господо, за што ти понуђачи нису казали у својој понуди да ће од оне тројице Срба бити један председник. Пошто за себе већ узимају већину — четворицу — у томе одбору, у који нека уђе лице, које ће бити познато страноме финансијском свету? То ме доводи до једног сумњивог закључка. И ја господо, узимајући у обзир све ове разлоге, које сам навео, и сем тога да ови понуђачи траже да им се уступи и једна ствар која је већ готова и на коју је општина утрошила неких $2\frac{1}{2}$ мил. динара, а то је наш водовод, да и то експлоатишу; а сем тога, узимајући да би претходно требало решити питање о Шоновом систему — ја ћу дати свој глас против ове понуде.

Председник Општине Никола Д. Стевановић. — Господо одборници, ја знам да сте већ заморени, слушајући све говорнике који су са разних гледишта говорили, како који мисли о овој понуди; али дозволите ипак и мени, да кажем и ја неколико речи.

Ја господо, после онога што је изнесено у извештају већине комисијске, који сам и ја потписао, не налазим да је требало још штогод да се говори о ономе што је тамо написано; али пошто ће се вечерас решавати ова ствар, позват сам да кажем неколико речи, нарочито на замерке, које су нека господа говорници учинили.

Тако прво г. Пачу, ударно је три пута јаким гласом на то, како ови понуђачи могу да пренесу ову концесију на некога трећег; али никако није могао да превали у своме говору да то пренашање може бити само са одобрењем Општине. Друго, он каже: Па не зна се колико ће бити акција и колики ће бити акционарски капитал! Господо, то се за сада не може ни знати. И то зна г. Пачу много боље и од мене и од многих од вас, који седите овде. У члану 8. и 9., где се говори о томе преносу концесије на акционарско друштво, тамо је казано, да ће се капитал акционарски утврдити онда, кад се буде образовало то акционарско друштво и да ће све то завасити од дефинитивног уговора, кад га буде Општина с њима закључила.

Трећа је замерка г. Пачу и друге господо, што кажу да је требало да се најпре извештају, какви су то људи, па тек онда да преговарамо с њима. Г. Пачу учинио је ову замерку сигурно што је дошао доцније у седницу, кад сам ја већ био прочитао писмо нашег посланика у Паризу пок. Гарашанина, који је препоручио ову групу, као врло солидно и који нам је једино скренуо пажњу на то, што је рекао: „да сваки који ради какво предузеће, хоће и да заради, па тако исто и г. г. Косу и Мариновић; али пазите да вас не прецене“. То је господо био разлог, који ме је побудио да преговарао с тим човеком, иначе не бих ништа ни почињао. Даље г. Пачу говорио је, како треба Општина да задржи право да одређује тарифу, јер то у понуди није казано. И то је питање расправљено јуче, кад сам прочитао ону допуну ове понуде г. Мариновића; јер је то право остале општини. Одборник г. Милан Арсенијевић каже, да би он у главном могао да прими ову понуду, али не може да се помири са оним, што ће оно мало материјала, које ће концесионар набавити у земљи, бити ништавно према ономе, што ће са стране да донесе. Па господо и ја би био рад, да се сав материјал набави овде у земљи, али кад се нема онда се и не може. Ја сам баш о томе разговарао са г. Мариновићем; и он ми је одговорио, да све што могу, они ће набавити у земљи, али што нема

у земљи, оно мора да донесе са стране; јер вели ако доцније не би нешто ваљало, „ви нећете казати да су томе криве ваше земљане цеве, које смо од вас узели, него да смо ми неваљалци, који смо рђаво извршили ту инсталацију“. Дакле, као што рекох, он ће да набави овде у Србији оно, што се може без штете за сама ова предузећа да употреби; али има нешто, на пр. цеве, којих истина имамо у земљи, али још нису опробане за оваке послове, те с тога условљава да може набавити од оних, које су испитане дугом употребом у пракси и које тражи са стране да донесе. То исто важи и за остали, материјал који мисли са стране да довлачи.

Даље се господо, каже и наводи као једна од најзначајнијих замерака, како ће мо ми концесионарима да дамо 4, а нама остају само 3 члана у управном одбору. Г. Љуба Живковић био је тако добар да нас упозори на закон о акционарским друштвима; он је то врло добро учинио, али је заборавио да и други читају законе. Ја га питам да каже, па где стоји у концесији да та четворица, које концесионари траже за управни одбор, имају да буду странци? — Ово питање не бих ни истакао, да то није учинио г. Љ. Живковић и то из бојазни, да концесионарима не би и на то скренуо пажњу. Са овим хоћу да покажем, да смо и ми, који вам предлагемо да примите ову понуду мислили на то — на закон о акционарским друштвима — Позивање г. Љ. Живковића на тај закон неумесно је. — Ако концесионари имају права да бирају четворицу у управни одбор, то онда не значи и да сва четворица морају да буду странци, већ и од њих бар двојица морају да буду наши грађани. Ако дође до дефинитивног уговора и ако концесионари буду тражили да сва четворица њихова буду странци, надзорна ће власт казати: „Недам!“ То је противно закону — и свршен посао.

Даље је г. Арсенијевић казао, а мислим да је и г. Ризнић то додирнуо, па веле: овде се предвиђа неки изборни суд, а како се бира тај суд, то се не види. Па то је јасна ствар. Ти концесионари долазе у нашу земљу и изборни суд биће изабран и састављен по нашем закону. Како овде није казано да ће изабрани суд бити по немачким или француским законима и онда се разуме да ће тај суд бити састављен како наш закон наређује а може бити да би ми могли у дефинитивном уговору да се споразумемо и кажемо: ми одступамо од закона и хоћемо да изабрани суд буде овакав и овакав.

Још су нека господа истакала и ово па кажу: бар да је положио 100.000 дин. кауције; те да ако после 6 месеци ништа не би урадио, онда бар да имамо 100.000 дин., или управо да он услед тога за послове које оће да предузме буде јаче заинтересован, јер тада неће лако допустити, да му пропадне кауција од 100.000 динара. (Чује се: то су детаљи).

И ако су детаљи, ви сте нарочито ударили на то. И како сам видео оно расположење у првој седници, помислио сам да ће се ова понуда одбацити и онда не разумем зашто то нисмо одма учинили и што смо онда држали неколико седница. Ако се не варам, већина одбора већ је била с неповерењем овоме раду и присушила. Кад се пође с те тачке да једна страна другој не верује, онда није требало ништа ни говорити, већ одмах рећи „хајд, одакле сте дошли!“ Г. Мариновић је у једном свом акту казао: ово што сам попустио, попустио сам, више не могу. Ако хоћете примите, ако не, свршен посао. Ја сам вам то одмах у почетку напоменуо и о томе треба при дебати водити рачуна. Дакле о тој кауцији могао бих ово да кажем. Па добро, нека положи кауцију, али није искључено да се кроз месец дана јави неки бољи понуђач и кад дође до дефинитивног уговора, ми кажемо: „е, ми сад нећемо“ и запнемо те не може дефинитивни уговор да се закључи.

Овај вам случај напомињем, а не велим да би ми то из ината према томе човеку учинили већ кад би добили повољнију понуду, а сви желимо добра нашој општини. И не би било чудо ако би добили јевтинију и бољу понуду и да кажемо нећемо ништа с тим човеком — г. Мариновићем — да радимо. Дакле не треба забравити кад се и то тражи да и г. Мариновић може да каже нама: „ви хоћете кауцију. Добро. Али ако ви тако и тако урадите, шта ћу онда ја да радим?“

Г. Љуба Живковић навео је, како имамо три пројекта за канализацију и каже да су сва три

пројекта израдили странци а не ми. Г. Арсенијевић истакао је питање: шта ће бити с уговором, који је општина за ове радове закључила са Линдлејом и Чоке-ом? То је исто питање истакао још један одборник а истакао га је и члан суда г. Рајић. Уговор тај, то могу да кажем, не прави никакве сметње, ако се ми с овим понуђачима погодимо.

Та господо — Линдеј и Чоке — нису жељна наших послова. Они веле: „кажите нам само да знамо, хоћете ли да вам ми извршимо погођени посао. Ми то хоћемо да знамо, јер имамо и других послова на другу страну“. И како су они послали једног свог инжењера, вероватно да ће за њега тражити 15.000 динара према уговору и то је све.

Г. Љуба Живковић био је љубазан да нам прочита и чл. 13. закона о општинама и каже: „знате ли да је један збор ову ствар решио овако и овако и ви сад не водите о томе рачуна, а зборска решења могу да се мењају само оним путем како закон каже. Са свим је тако. Али је г. Љуба Живковић заборавио нешто: да је и онда, кад је оно решење зборско донето, да је велим и онда прво одбор донео своје решење, па је тек после изнето пред збор, те га је и он усвојио. (Љ. Живковић: али начелно). Молим Вас, на мене не можете тиме дејствовати (Љ. Живковић: на сваки начин), јер и ја читам законе као и Ви. Па и у овом случају, ако одбор усвоји ову понуду, то ће се питање изнети на решење збору.“

Даље се каже: Ми смо се решили, да се у канализацији држимо система испирања, а тако кажу и закон наређује. Ако сте читали закон он ни речи не говори о томе, какав ће систем канализације бити. Стоји то да је одбор често претресао питање који систем канализације да се код нас употреби, па је се час решавао за један час за други. А добро је што то није ушло у закон који систем мора да буде, јер би нас то при закључењу и извршењу посла ометало. Дакле боље је што нам је остављен слободан избор да изберемо систем, који хоћемо и који је најбољи.

Још је г. Љуба Живковић у своме говору ударао на то, како ће ова конвенција да дође у сукоб и да се судари са Височајним решењем од 1884. год. Да је г. Љуба Живковић хтео — а сигурно је прочитао целу ову конвенцију — да све до краја каже, он би требао да нам каже и то, да је видео да у последној тачки ове конвенције стоји: „чл. 15. На основу закона од 13. Јуна 1884. год. Краљ. Срп. Влада има да одобри овај данашњи уговор“.

Господо, Височајна решења доноси влада у договору са државним саветом. И како се у поменутом Височајшем решењу говори о томе да општина може зајам начинити за послове који су законом наређени то ако се ова понуда прими а била би противна донетом височајшем решењу, то би се и ово Височајше решење на сваки начин морало мењати.

Те је замерке учинио г. Љуба Живковић, са законског гледишта.

Што се тиче финансијског дела ове понуде, не могу у детаље да улазим, јер у извештају већине написано је како су стручни људи разумели тај део конвенције.

Технички део такође не разумем. Шта се о том делу имало рећи, казали су такође стручњаци и ја о томе нећу да вам овде говорим, кад нисам за те ствари позван, а и кад бих хтео да говорим, то не би било ни од вредности велике према ономе што је у извештају већине казано и што су овде изнели они, који то добро разуму.

Између осталих замерака ударао је г. Љуба Живковић и на чл. 2. и 3. ове конвенције па каже: „водовод је готов а и њега по овој конвенцији, хоће да нам одмах узме концесионар и да га експлоатише“. То истина тако тамо стоји али је г. Љуба требао да прочита и чл. 7., који каже овако: (Чита):

„Г. г. Н. В. Леон Косу и В. Ј. Мариновић пристају да приме на се и да исплате садањи дуг београд. општине, који се цени на 2.000.000 динара и то под истим финансијским погодбама, које су у члану 2. наведене. Ово значи да ће Општина на сваки начин почињати да исплаћује у исто време кад и дуг за извршење радова и то по рати 6-30% (интереса и амортизације) за 50 година на нето капиталу дуга ако она ту суму прими кад се радови сврше а на капиталу заједно са интеркаларним интересима,

ако она жели да јој се та сума пре почетка радова преда⁴.

То значи, ако нећемо да ова 2 милиона он одмах у почетку плати, он не може одмах ни да прими експлоатацију водовода, него тек кад се сви радови сврше. Даље г. Љуба Живковић вели како смо дали концесију за трамвај и електрично осветљење, па како смо рђаво са истима прошли. Ја то нећу да му спорим али хоћу да скренем пажњу да је се могло и ту да дође бољим путем али ником није ни падало на памет да злоупотребе спречи онда, кад их је требало спречити.

Даље се говори и напомиње од појединих говорника, како ће овде бити неко туторство, и како ми тиме губимо од нашег угледа и поноса народног. Што се тиче туторства, господо, то је ствар разумевања. Туторства овде нема али ако би га било исто зависи од онога, који га трпи. Никако се пак ово срањивати не може са каквим па још несрећним туторством, јер овде све зависи од нас самих. Што пак ми узимамо странце да нам раде ове радове, и уступамо им да их и експлоатишу, за извесно време не треба ништа да нас је стид и срамота, јер као што је рекао г. Савчић и силна Русија и Немачка тражиле су тако исто странце, да им раде велика предузећа, па онда што да је за нас то срамота, за јучерању тако рећи рају турску, која је тек почела да живи својим животом. Ја не видим да је ту изгубљен наш национални понос и углед. Бар моје је такво мишљење.

Говори се даље, како није истина да се на овим пословима у нашој општини ради већ 14 година, па још ништа немамо.

Господо само још 3 мес. и 3 дана фале до пуни 14 год. од како је донет закон да се почну ови послови. Истина каже се: да се може рећи, да се на овим радовима ради тек од дана кад је потписан закон о трошарини, а то је од 1891 год. Моје је пак мишљење, да је већ 14. год. јер финансијски део имао је само да дође, да извршимо оно, што смо требали да урадимо у времену од 1884—1890 год. а међу тим нисмо урадили. Да је пак тако види ћете из овога што ћу даље рећи. Ви сте при крају прошле године у једној седници изабрали комисију да проучи питање о кеју и канализацији. Та је комисија поднела свој извештај, и ја ћу да вам прочитам један део тога извештаја који гласи: (чита).

То вам је, господо, одговор на оно, што неки говоре, да има нешто урађено, по тим пословима. Тај су извештај потписала господа Гвоздић, Капетановић, Савчић, Миша Марковић и Дамјановић. Један пак од господе, који је такође био члан те комисије, а то је г. Стаменковић, каже овако: (чита).

И овај уговор између општине београдске и г. Линдлеа и Чоке-а узео је г. Љуба Живковић сада као један доказ више за напад ове понуде, а то је узео нарочито неколико чланова тога уговора, који су ишли у прилог његовом говору, а остале не, међу тим сећате се како је он у свима другим приликама тврдио, како тај уговор не ваља.

Имао бих још много што шта да кажем, али нећу јер сматрам да је довољно говорено, само ћу још ово да напоменем.

Познато вам је свима да су код нас општинске управе последњих година трајале по неколико месеци, или годину дана, па вероватно је господо, да је и та несталност узрок, што општина не може да добије повољније понуде. Нека су господа учинила напомену, како треба увести мало бољи ред у администрацији општинској, како треба пазити и контролисати да се приходи трошарински троше само на оно на што су намењени, па ће веле општина доћи до повољног зајма. И ако признајем *умесности ових напомена* ипак, дозволите ми господо да посумњам да може општина бар за сад да добије повољнију понуду, а после извесног низа година, да ли ће добити или не, о томе нећу ни да говорим. Сад би пак могла општина да добије овакву понуду, какву је поднео Ваје, (Чује се: и Мариновић), али бољу неће добити. (Љуба Живковић: кад Србија дође у редовне прилике добиће). Овде је реч о општини београдској а не о Србији.

Даље се наводи: како ће концесионари и ако су умољени експерти казали да је ова понуда са финансијске стране добра, — па и сам г. Бошковић, казао је да иста није неповољна са финансијске стране, већ чини друге замерке, које су и овде у одбору пале — ипак да нас опљачкају и оглобе на другој страни, и то на радовима и материјалу, и онда ћемо у место 5.50% интереса,

платити 15.50%. Ја мислим, господо, да то апсолутно не може бити, јер је у понуди казано, како се одређује цена радовима и материјалу. У понуди се каже да кад се о ценама не може споразумети — погодити — онда они бирају двојицу, а општина двојицу, и ова четворица одређују цену, но ако се њих четворо не би сложили о ценама радова има да реши наш министар грађевина, дакле он има прејудну реч. Па, господо, ако држите да ће и наш министар грађевина да иде на руку Мариновићу, онда не треба више о томе ни говорити.

Да завршим говор.

Ја, господо, остављам свакоме да гласа сваки по својој савести о овој понуди. Тако исто мислим, да и она господа, која су говорили против ове понуде, нису говорили ни из каквог ђефа, или ината, или да су се ма каквим другим обзиром руководили у своме говору, већ да је сваки по своме убеђењу и савести говорио за добро наше општине.

Ово неколико речи, пак, што сам казао, сматрао сам за дужност, да одговорим оној господи, која су чинила извесне замерке овој понуди.

После свега овога имам да напоменем још и ово, да су сви одбори општине београдске мислили врло дуго, што је у осталом добра ствар, само не знам докле ће то размишљање да траје, и докле ће општина наша да се бави вечитим пројектима. Бојим се да не буде као што наша једна пословица вели: „размишљена жена никад не очешљана“, па да тако и са нашом општином не буде, да се непрестано размишља а општина да стоји овако као и до сада.

То је што сам имао да кажем.

Др. Лаза Пачу. — Господо одборници, сматрам за дужност да кажем још коју реч о овој концесији, главно с тога што ми се учинило, да ми је г. председник учинио једну неоправдану замерку, ма да изгледа, да је при крају свога говора ту замерку у неколико ублажио казав, да очекује да ће сви који још буду говорили, а тако и са свима који су и до сада говорили, да ће говорити сви чисто из убеђења а не из ината.

Сматрам да је ту замерку нарочито мени учинио те изгледа као да сам ја говорио више из ината. Ето с тога морам да кажем још коју реч.

Могуће је да г. председник зна боље моје мишљење о овој ствари но и један од г.г. одборника а то с тога, што сам у конференцији говорио много подробније него што сам говорио у општинском одбору. Међутим добро је што ми се дала прилика да моје мишљење још једном изнесем с тога: што ми се чини да ме и нека господа Одборници нису разумела онако како би их ја желио.

И госп. председник и остала господа Одборници учесници на конференцији, где је претресана ова прелиминарна конвенција, потврдиће ми, да сам јој онда казао, да није време доносити коначни суд о овој конвенцији, ма да сам оном приликом конвенцију подвргао доста доброј критици, пре него што би општ. одбор као за то позван начелно решио питање: хоће ли одступити од онога правца, којим се до сада ишло општ. пословима, као и да ли ће одступити од свега оног што је рађено, па поћи са свим другим путем. Казао сам онда, тек кад Одбор прво реши то главно начелно питање, можемо прећи на детаљну дискусију ове прелиминарне конвенције.

Међутим у општинском одбору дебата о овој конвенцији ишла је доста чудним путем. Конвенција није прво претресана начелно, него је цела дебата била помешана. Говорило се час са начелне стране час упуштало се у критику детаља.

Ствар би се прво веома упростила, да је дебата вођена прво у начелу, јер ако би конвенција у начелу била одбачена не би било потребе упуштати се у критику детаља. С тога што сам ја у начелу противан *оваквој* конвенцији казао сам још у оној конференцији, да се нећу упуштати у потпуно детаљну критику. Онда сам додао још и то, да би се о свима детаљима ове конвенције имало говорити и 8 и 10 часова, те да буду њезина начела потпуно јасна онима, који ће имати о њој — решавати и донети одлуку.

Још у првом говору нагласио сам, да је од највеће важности ова погодба у прелиминарној конвенцији: Концесионари имају право пренети ову концесију на треће лице.

Свакоме, коме је позната теорија и пракса оснивања акционарских друштава зна одмах, шта ова погодба значи и за концесионаре и за општину. Веома је важна ствар што је тај услов преноса концесије једна од битних погодаба ове конвенције. На тај начин уједно јасно је, да ови првобитни концесионари мисле користити се том погодбом, а према томе никако не стоји у истини, оно што су многи одборници напомињали, да је самим примањем ове конвенције већ и ујемчен почетак општинских радова. То би било ујемчено тек у том случају, ако би ови концесионари успели склопити друштво, које још не постоји и пренети на њега ову концесију, види се дакле, јасно, да би потписом ове прелиминарне конвенције између општине и понуђача, понуђачи свој задатак у неколико извели, а за општину остало би и даље све несигурно и непоуздано до год се неби склопило и акционарско друштво.

Да би ствар била јаснија, оћу да подсетим одбор на један догађај сличан овоме, а који је догађај био 1884. или 1885. год. Многим одборницима биће та ствар позната. Тада су дошла у Београд два Белгијанца са банкарским референцијама и тражили су од Општине да са њима потпише прелиминарну конвенцију за подизање свих основних школа, скупа са становима за учитеље и послугу. За исплату тих зграда у извесном низу година, имала је општина употребити онај свој приход, којим је дотле плаћала кирију за школе и станарину за учитеље. Понуђачи обавезали су се саградити општини све потребне грађевине за своту од једног милиона динара. Према свему што је било понуђено изгледало је многим да је понуда веома повољна, а нарочито је то изгледало мени, тадашњем шефу лекара општине београдске, који сам имао вечиту главобољу, око тражења кућа за смештај основних школа. Ја сам био онда у положају као и многи наш грађани данас, који има тесну авлију, па једва чека канале, или који је поред Саве па једва чека кеј, да га не би вода плавила. У осталом са свим је право да се свако брани од невоље које пати а и дужност је нас свију грађана општине београдске да свакоме помогнемо да се од невоље спасе. Ти су грађани у тако истој невољи у којој сам и ја био кад сам тражио зграде за смештај школа: те соба ниска, те није сува, те нема довољно светлости, те прозори се честито не затварају итд., све то било ми је додијало и био сам веома задовољан што се најбоше понуђачи да то вечито питање о школским зградама скину са дневног реда. Ја сам са задовољством гласао за конвенцију понуђача. Тада је била веома жестока борба у општинском одбору око те понуде. Нарочито се замерало, што нису услови и цене детаљисани, а међутим већ се потписује прелиминарна конвенција. И у оној конвенцији беше речено да ће о дефинитивним ценама имати да донесе одлуку наш министар грађевина итд. Међу тим у оној конвенцији беше и једна одредба изванредно важна. Понуђачи су уговорили за себе опцију за 6 м-ци, а то значи: задржали су за себе право да тек после шест м-ци даду коначну реч, хоће ли испунити примљене обавезе или неће. За што им је требела та опција? просто с тога што нису имали свој капитал него су се надали тек на основу те прелиминарне конвенције капитал наћи. Наравно није ни мало чудо што понуђачи после шест месеци нису никако дошли — просто нису успели наћи капитал и Општина није дошла до школских зграда ма да је имала потписану прелиминарну конвенцију. Мислим да сам у праву као одборник Општине београдске и сад приликом дискује о овој прелиминарној конвенцији која је на дневном реду рећи: Капитал за послове општине београдске још није нађен, он тек има да се тражи, на основу овако закључене прелиминарне конвенције, а под питањем је, да ли ће се још и у опште наћи и према томе не стоји у истини да је осигуран почетак општинских радова, ако се ова прелиминарна конвенција прими.

Кад сам већ почео да говорим, ваља ми да учиним још једну напомену поводом говора г. председника, а то је ово што сам нарочито наглашавао, да је потребно имати у виду ону погодбу о преносу ове конвенције, чинио сам за то, што је у том преносу у ствари, скривено право опције за понуђаче, а то је скривено по томе, што уз понуду не иде и кауција. Ја сам још раније напоменуо, да поред свег поверења

и поштовања, које сви имамо према једном понуђачу кога познајемо г. Мариновићу, ипак потребно било да је г. председник потражио банкарске референције о понуђачима, којим би се референцијама утврдила њихова финансијска и кредитна способност.

Познат вам је пут како се долази до таквих референција. Само за то, да би се поништила она напред споменута скривена опција ја сам нагласио потребу, да се од понуђача затражи кауција. Уверен сам да је како од мене тако и од сваког одборника далеко и помисао, да би општина била кадра учинити какву некоректност, да би само могла доћи до кауције на своју корист. Боже сачувај! та кауција била би само сигурна гаранција, да понуђачи имају одиста сигуран изглед доћи до капитала, кад буде потписана ова прелиминарна конвенција између њих и општине. За случај да би кауција пропала, могли би још сада решити да она оде дому сиротне деце или коме му драго само не у општинску касу. Има ли у опште чега не исправнога у овоме тражењу кауције? Нема. У озбиљним пословима мора се поступати по опште уобичајеној пракси. Ја вас подсећам г.г. одборници на један случај од пре две—три године. Тада је Општини понудио зајам неки енглески банкар, и ствар се разбила око тога што је он тражио за један део зајма опцију, а Општина опет од њега тражила кауцију. Међу тим природно онога посла била је са свим друкчијанега овога, око чега се сада води претрес. Овде не само да има смисла тражити кауцију но она се мора тражити.

Морам се сад дотаћи једног питања које у неколико улази у детал, но које има веза и са напоменама г. председника и са овим што сам напред говорио. Мисли се за ове послове засновати акционарско друштво. Г. председник рекао је да бар мени треба да је познато, да се не може у напред одредити цифра капитала за ове радове, а нарочито да се не може у напред одредити свота капитала акционарског друштва. То питање о акционарском капиталу, о његовој величини, веома је важно и битно питање са општинског гледишта у овој концесији. Према овој понуди која је пред нама, понуђачи имају на уму две врсте капитала.

1). Капитал за радњу акционарског друштва, које би се образовало за експлоатацију општинских усанова предвиђеним овом конвенцијом; и
2). Капитал потребан за грађење ових усанова. Јасно је да би друштво дошло до једног и другог капитала на овај начин: За грађење набавило би капитал емисијом обвезница, које би носиле општински печат и за чију би исплату тачну и сигурну гарантовала општина приходима предвиђеним у конвенцији, а до капитала за експлоатацију општинских усанова, друштво би дошло издавањем акција. Да би друштво до тога капитала за експлоатацију лакше дошло, оно обећава својим акционарима нарочито добит постајући ортак са општином у чистој добити. Неки од г. г. одборника наводе да те добити неће никако бити пошто је општина за себе задржала право тарифе, али никак не сме се сметнути с ума, да Општина према овој прелиминарној конвенцији како сада стоји нема никаква права то јест стварна права на одређивање експлоатационих трошкова.

Право на одређивање тарифни такса, ушло је накнадно у понуду, али никак не је и накнадно ушло о експлоатационим трошковима. Дали је она добит спомињата у конвенцији тек форме ради? Никако не. Ваља знати да се рачуни о засебним предузећима засебно и воде и према томе предузеће које се добро рентира има одмах да даје друштву половину чисте добити и то у готовом новцу, док би друштво општини исплаћивало њезину половину добити у либерованим акцијама. Стоји ли пак то да никак не могуће још сада утврдити капитал потребан за експлоатацију општинских усанова? Никако то не стоји. Зар стручњаци, какви су ови понуђачи за општинске радове да не могу у напред знати колики им је капитал потребан, за експлоатацију?! Не — никак то није заплетена ствар, него је овде у питању нешто друго, налик на ону мало час споменуто скривену опцију. То је ово. Питам да ли има и један одборник у општини београдској који би желео да ова кон-

цесија остане у снази пуни 50 година? Са свим извесно неми ни једног одборника, који би то желео, јер иначе не би се од понуђача тражило да пристану, да општина осигура себи право одкупа свих општински усанова после 25 година. То је право добијено тек пошто га је општина тражила. Међутим од величине акционарског капитала зависи, да ли би општина могла употребити то своје право откупа после 25 година или би оно било илузорно. Кад се рале овако крупни и важни послови који својим финансијским обвезама не притежу само један појас људи него и доцније генерације ваља озбиљно мислити о свему, иначе би дали право доцнијој генерацији да зажали на нас што нисмо озбиљније размишљали кад смо примали финансијске обвезе.

Кад би после 25. година дошло до одкупа веома је важно за сам одкуп, да ли би он био могућан или не, знати и своту акционарског капитала и имати прецизно обележену основу за оцену вредности акција. Та основа мени није довољно јасна према овој прелиминарној конвенцији поглавито због оних либерованих акција. У опште за целу ову прелиминарну конвенцију веома је карактеристично што се баш за експлоатацију Општински усанова бира начин предузећа у облику акционарског друштва. Г. Живковић изнео је пред одбор општински у седници некоје веома важне напомене о томе облику предузећа а ја ћу овде да напоменем општинском одбору, да би г.г. одборници добро учинили, када би подробније изучили историју наше повлашћене фабрике жигица, која је такође својина Акционарског друштва. Из историје те фабрике било би одмах веома јасно шта значе либероване акције, а нарочито шта значе оне и колико сме тају, кад се поведе реч о одкупу фабрике. Било би им веома јасно како фиктиван капитал може изванредно да отежа и запете цео посао око одкупа. Међу тим мора се вазда мислити на то да концесионари извесно неће принети друштву као свој улог своју концесију, а да им друштво вредност те концесије не урачуна као улог и уплату у капитал. Сад нам је ствар већ јаснија: Ми морамо водити најозбиљнију бригу о величини акционарског капитала с'тога, што општина мора тежити о одкупу после 25. година а друштво акционарско мора тежити да његов фиктивни акционарски капитал буде што већи, да би се општини отежао одкуп после 25. год. Међу тим колико ће вредити акције тога друштва после 25. година јасно је, да зависи од тога колико ће становништво бити у Београду после 25. година.

Понављам: за извршење општински радова има у главном три начина:

- 1, Задужити се и добивеним зајмом извршити радове;
- 2, Наћи предузимаче да изврше радове, свршене радове примити и на име исплате дати обвезнице општинске и
- 3, Дати некоме друштву и финансирање и грађење и експлоатацију свршених послова.

Овај трећи начин најтежи је за општине и ја, који сам од почетка општински радова био вазда за онај први начин, пристао би сада за морен нестрпљењем на онај други начин, који је много тежи за општине по финансијској страни, али никак не бих могао пристати на онај трећи начин који је толико теретан, да сумњам да би га финансијски општина могла издржати.

(продужите се.)

О Б Ј А В А

На дан 21 Јуна т. год. пред кафаном „Дивџановом“, суд општине Прокупачке држаће лицитацију за израду столарског посла за нову школску зграду, пошто се из законских узрока није могла држати 31-вог п. м.

Лицитација ће бити за израду столарског посла без материјала, само за руке.

Предрачун и услови могу се видети сваког дана пре подне у судници ово-општинској, а и на дану лицитације.

На име кауције полаже се 250 динара у новцу или у вредећим папирима.

Од суда општине Прокупачке 9. Јуна 1898. год. № 2395 у Прокупљу.

РАЗНЕ ОПШТИНСКЕ ТАКСЕ

I. Димњичарство:

а) За чишћење димњака (цилиндера) без разлике на спратове — — —	0·20 д.
б) За незидан шпархерт — — —	0·40 д.
в) За узидан — — —	0·20 д.
г) За велики узидан шпархерт у гостионици — — —	0·50 д.
д) За чишћење димњака од два спрата	0·20 д.
ђ) За чишћење простог димњака —	0·10 д.
е) За чишћење чункова од 2 и по метра уједно са пећима — — —	0·24 д.
ж) За чишћење чункова од 2 и по метра уједно са више пећи — —	0·20 д.
з) За паљење димњака (цилиндера) без разлике на спратове — — —	0·75 д.

II. Гробарина:

а) Гроб за децу — — — — —	7— д.
б) Гроб за одрасле — — — — —	12— д.
в) Мала гробница — — — — —	555·52 д.
г) Велика гробница III реда — — —	998·93 д.
д) Велика гробница II реда — — —	1099·93 д.
ђ) Велика гробница I реда — — —	1684·57 д.

III. Пражњење помијара и нужника:

а) Од кубног метра — — — — —	10— д.
б) Од акова — — — — —	0·50 д.

ТАКСЕ ЗА ИЗНОШЕЊЕ ЂУБРЕТА

За квартове: Савамалски, Теразијски, Варошки и Врачарски

1. Од собе и кухиње или мањег дућана са собом — — — — —	0·25 д.
2. Од две или три собе са кухињом или већег дућана са магазином — — —	0·70 д.
3. Од четири или више соба са кухињом, од кафане са кухињом, од гостионице са кухињом без штале —	1·50 д.

За квартове: Дорђолски и Палилулски

1. Од собе и кухиње или мањег дућана са собом — — — — —	0·20 д.
2. Од две или три собе са кухињом или већег дућана са магазином — — —	0·60 д.
3. Од четири или више соба са кухињом, од кафане са кухињом, од гостионице са кухињом без штале —	1— д.

Од суда општине београдске 28. августа 1892 год. АБр. 9449.

ОПШТИНСКЕ ТАКСЕ ЗА МРТВАЧКА КОЛА

а) Проста кола са 2 коња — — — —	10 дин.
б) Кола са анђелима са 2 коња — —	18 "
в) Стаклена кола са 2 коња — — —	24 "
г) Стаклена кола са 4 коња — — — —	60 "